

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, 00230
Valtioneuvosto

Asia: Yleishyödyllisten yhteisöjen verotus: yleishyödyllisten yhteisöjen verotusta selvittäneen työryhmänmuistio (VM 31/2009)

Viite: Lausuntopyyntö 16.10.2009 / VM 034:00 / 2009

Yleistä

Kysymys yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksesta liittyy läheisesti kansalaisyhteiskunnan merkitykseen ja sen toiminnan edellytysten turvaamiseen. Kysymys on ns. kolmannen sektorin roolista ja merkityksestä. Erilaiset yksityiset toimijat, kuten aatteelliset yhdistykset voivat kyetä hoitamaan monia yhteiskunnallisesti merkittäviä tehtäviä joustavammin ja tehokkaammin kuin valtion ja kuntien hallintokoneistot. Yhdistyksillä on keskeinen rooli kansalaisyhteiskunnan toteutumisessa. Niiden asemaa tulisi vahvistaa eikä murentaa toimintamahdollisuuksia esimerkiksi verotuksen kautta.

Suomessa kulttuurin ja taiteen alalla on tyypillisesti erittäin aktiivista kansalaistoimintaa. Kuvataiteessa se näyttäytyy mm. monipuolisena näyttelytoimintana, pieniltäkin paikkakunnilta löytyy erilaisia näyttelytiloja, gallerioita ja kesänäyttelyitä, joita taiteilijajärjestöt ja niissä toimivat kansalaiset hoitavat ja vaalivat. Kuvataiteilijajärjestöjen tiloissa järjestetään erilaisia tilaisuuksia, kursseja ja tapahtumia. Näiden järjestöjen toimintaa rahoitetaan, rajallisesta yhteiskunnan tuesta johtuen, hyvin paljon omalla varainhankinnalla. Siksi yleishyödyllisten yhteisöjen verotukseen liittyvät kysymykset ovat keskeisiä arvioitaessa järjestöjen toimintamahdollisuuksia tulevaisuudessa.

VM:n työryhmä on julkaissut muistion (VM 31 / 2009) yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksesta kesällä 2009. Työryhmässä ei ole ollut edustettuna kuvataiteen järjestöjä, ei edes yhtään kulttuurialan järjestöä, vaikka kuvataiteen järjestöt aktiivisesti pyrkivät saamaan edustajansa työryhmään mukaan. Tämä näkyy mielestämme myös työryhmän ehdotuksissa siten, että kansalaistoiminnan näkökulma on sivuutettu ja ylipäätään ehdotuksista puuttuu järjestökentän ruohonjuuritason toiminnan edellyttämä täsmällisyys. Verottajalle jätetään niissä edelleen erittäin suuri harkintavalta.

Muistioon liitetyissä lausumissa esille nostetut tärkeät kysymykset

Muistion liitteenä olevassa oikeusministeriön lausumassa kysytään viisaasti, olisivatko muistion johtopäätökset ja sitä myötä suositukset muuttuneet, mikäli verohallituksen ohjeistuksen ongelmakohtia olisi työryhmässä laajemmin käsitelty paitsi verottajan, myös toimeksiannon taustassa korostettujen kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten näkökulmasta. Kuvataidekentän ja kuvataiteen alalla toimivien kansalaisjärjestöjen näkökulmasta vastaus edellä olevaan kysymykseen on kyllä.

Stefan Mutasen ja Juha Vietolan muistioon liitetyssä lausumassa todetaan, että työryhmän ehdotusten osalta on vaikeaa arvioida, mikä niiden todellinen vaikutus järjestöille on verrattuna nykytilaan. Monilta osin työryhmän ehdotukset vahventavat oikeuskäytännön tunnustamia periaatteita järjestöjen verotuksessa. Verotuskäytäntö on siirtynyt järjestöjen kannalta tiukempaan suuntaan ilman, että tälle olisi aina oikeuskäytännön tukea. Verotuskäytäntö on tiukentunut myös kuvataiteessa, vaikka lainsäädäntö ei ole muuttunut.

Molemmat edellä kerrotut huomiot ovat erittäin huolestuttavia kuvataiteen kentän toimijoiden näkökulmasta.

Kansalaisjärjestöjen näkökulma:

• muistio ei tarkastele lainkaan kuvataidetoiminnan erityispiirteitä, vaan kaikkea taidetoimintaa käsitellään samat kriteerit lähtökohtana. Muistiossa ei tarkastella elinkeinotoimintana tai yleishyödyllisenä toimintana pidettävän kuvataidetoiminnan eroja.

Suomessa on noin 40 taiteilijajärjestön ylläpitämää taidelainaamoja ja todennäköisesti useita satoja yleishyödyllisen taiteilijajärjestön taidegalleriaa tai näyttelytilaa. Nämä järjestöt esittävät ja välittävät kuvataidetta. Toiminnan lähtökohtana on taiteen edistäminen.

Myös yksityiset, elinkeinotoimintaa harjoittavat taidegalleriat asettavat taideteoksia esille näyttelyihin. Moni kuvataiteen alalla toimiva kansalaisjärjestö harjoittaa toimintaa, joka voidaan kenttää tuntemattoman toimesta tulkita rinnasteiseksi kuvataiteen sektorin elinkeinotoiminnan kanssa. Verottajaa tulisi ohjeistaa siitä, mikä on elinkeinotoiminnan ja yleishyödyllisen näyttely- ja lainaamotoiminnan toimintamuotojen ero? Käsityksemme mukaan ero on merkittävä.

• kuvataiteen näyttelytoiminta edellyttää panostusta mm. toimitiloihin ja palkkoihin. Tämä edellyttää taiteilijajärjestöltä omaa varainhankintaa.

Kuvataiteen järjestöissä oma varainhankinta tapahtuu yleensä näyttelyvuokria ja teosvälitysprovisioita perimällä. Jäsenmaksuilla ei koskaan pystytä kattamaan

näyttelytoiminnasta aiheutuvia kuluja. Teosten esille asettaminen edellyttää sopivia tiloja, jotka pääsääntöisesti ovat vuokrattuja ja asiantuntevaa henkilökuntaa, jotta teokset saadaan laadukkaasti ja katsojia palvelevasti esille. Näyttelyiden valvonta aukioloaikoina edellyttää myös työpanosta. Jotta nämä kulut voitaisiin maksaa, edellyttää se alhaisellakin vuokratasolla ja marginaalisella palkkatasolla yleensä yli 8500 euro vuosimyyntiä. Jos taiteilijajärjestön toiminta katsotaan elinkeinotoiminnaksi, siirtyy se automaattisesti arvonlisäverotuksen piiriin, kun arvonlisäverotuksen vähäisen liiketoiminnan raja (8500 e myyntiä vuodessa) ylittyy.

• arvonlisäverotuksen piiriin joutuminen edellyttää yleensä kansalaisjärjestöiltä lisäpanostusta kirjanpidon ja hallinnon järjestämiseen.

Vaikka järjestön toiminta ei tuottaisi voittoa, tulee esimerkiksi arvonlisävero oma-aloitteisesti maksettavaksi kuukausittain. Toimintaresursseja on suunnattava hallinnon järjestämiseen sisältöjen sijasta.

• mikä on muistion ehdotusten vaikutus kuvataiteilijoiden ja kansalaisten aktiivisuuteen perustaa ja pitää yllä taiteilijajärjestöjen omaehtoista kuvataidetoimintaa, jos se helposti verottajan toimesta katsotaan elinkeinotoiminnaksi?

Yleishyödyllisten yhteisöjen ylläpitämät taidegalleriat ja taidelainaamot voisivat lisääntyvässä määrin toimia alueellisesti ja paikallisesti taidetoiminnan moottoreina, jos niiden toimintaedellytykset turvattaisiin. Jo tälläkin hetkellä taiteilijajärjestöt järjestävät eri puolilla Suomea erilaisia näyttelyitä, tapahtumia, esityksiä ja performansseja sekä taideharrastusta tukevaa kurssitoimintaa ja aktiviteetteja. Murentavatko muiston ehdotukset tällaisen toiminnan edellytyksiä, kuten vahvasti pelkäämme?

• muistion perspektiivi on veropoliittinen. Siinä ei ole otettu huomioon ehdotusten yhteiskuntapoliittisia vaikutuksia. Mitä merkitsee esimerkiksi kansalaisten hyvinvoinnille, jos esimerkiksi paikallisten taiteilijajärjestöjen toiminta näivettyy lisääntyvän byrokratian takia?

Taide- ja kulttuurijärjestöt toimivat monilla paikkakunnilla taidetoiminnan vetäjinä. Niiden toiminnassa on mukana suuri joukko ihmisiä, eri ikäisiä erilaisista lähtökohdista. Kulttuurin tiedetään vaikuttavan myönteisesti moniin asioihin. Kuvataiteella on tunnistettuja positiivisia vaikutuksia esimerkiksi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen.

• muistio ei huomioi kuvataiteen kentän erityisolosuhteita.

Kuvataiteen kenttä ja sen toimintamuodot eroavat muista taiteenaloista. Siksi yleishyödyllisten yhteisöjen ongelmat koskevat erityisesti kuvataidetta. Tämä johtuu siitä, että kuvataiteessa työsuhteet eivät ole tavallisia, vaan taiteilijat työllistävät itse itsensä. Näyttelytoiminnan järjestäminen edellyttää pysyviä rakenteita, kuten näyttelytiloja ja henkilökuntaa hoitamaan arjessakin käytännön järjestelyjä. Kuvataide ei ole lyhyt esitys eikä muutaman päivän tapahtuma, vaan

on mukana kansalaisten arjessa esimerkiksi taiteilijajärjestöjen näyttelytilojen kautta jatkuvasti.

Taiteen edistämisen näkökulma:

- **mikä on muistion ehdotusten vaikutus kaikkein pienituloisimpien kuvataiteilijoiden taloudelliseen tilanteeseen?**

Yleishyödyllisten taiteilijajärjestöjen näyttelytoiminta ja taidelainaamotoiminta kohdentuvat monesti kaikkein pienituloisimpiin kuvataiteilijoihin. Arvonlisäveroa ei voi vähentää, jos kuvataiteilija ei ole alv-rekisteröitynyt. Taiteilijajärjestöjen toiminnassa mukana olevat taiteilijat ovat yleensä niitä kaikkein pienituloisimpia. Heille arvonlisävero jää lopulliseksi kustannukseksi, koska he eivät ole arvonlisäverovelvollisia, eivätkä voi sitä vähentää. Esimerkiksi Taidemaalariiliiton kautta teoksiaan myyvistä taiteilijoista alv:n ulkopuolella on huomattava osa taiteilijoista.

Taloudellisesti paremmin menestyvät kuvataiteilijat ovat yleensä jonkin elinkeinotoiminnan muodossa toimivan yksityisen gallerian "tallissa". Nämä taiteilijat ovat edellisiä huomattavasti useammin arvonlisäverotuksen piirissä ja voivat siten vähentää veron omassa arvonlisäverotuksessaan.

Huolestuttavat ennakkoratkaisut ja verottajan käytännöt:

- **muistiossa ehdotetaan vallitsevaa oikeuskäytäntöä kirjattavaksi verottajan ohjeistukseen. Muistiossa ei ole lainkaan tarkasteltu kuvataiteen sektorin järjestöjen verotuskäytäntöjä tai valitusviranomaisten ratkaisuja, joissa ilmenee verottajan kiristynyt politiikka.**

Helsingin hallinto-oikeus on julkaissut heinäkuussa 2009 pysyväksi jääneen ratkaisun (09/0538/1), jossa erään paikallisen yleishyödyllisen taiteilijajärjestön taidelainaamotoiminta paikallisen kirjaston yhteydessä on katsottu elinkeinotoiminnaksi. Kyseisen taiteilijajärjestön toimintaa on rahallisesti tuettu voimakkaasti kaupungin kulttuurihallinnon toimesta. Tilinpäätöksessä omana yksikkönään näkyvä taidelainaamotoiminta, joka on tuottanut voittoa vuodessa noin 1900 euroa on erotettu muusta toiminnasta ja katsottu verottajan toimesta elinkeinotoiminnaksi. Järjestö on joutunut taidelainaamotoiminnastaan arvonlisäverovelvolliseksi. Myös kaupungin toiminta-avustus on lainaamon osalta katsottu elinkeinotoiminnan tuloksi verotuksessa.

Taidemaalariiliiton näyttelytoiminnan (ml. tm-galleria) on vuosikymmeniä katsottu olevan yleishyödyllisen yhteisön varsinaista toimintaa, eikä liiton elinkeinotoimintaa. Syksyllä 2008 verottaja on katsonut, että näyttelyvuokrien perintä on yleishyödyllistä toimintaa, mutta näistä samoista näyttelyistä tapahtuva taideteosten välitystoiminta on elinkeinotoimintaa. Koska näyttelytoiminta on taloudellisesti tappiollista valtion kuvataidetoiminnan avustuksista huolimatta, ei tuloveroa tule maksettavaksi. Sen sijaan arvonlisäveroa joudutaan maksamaan toiminnan tappiollisuudesta huolimatta. Asia on tällä hetkellä hallinto-oikeuden käsiteltävänä.

Molemmissa em. järjestöissä valtaosa välitetyistä teoksista on sellaisten taiteilijoiden teoksia, jotka eivät kuulu arvonlisäverotuksen piiriin. Siten välityspalkkioihin lisätty arvonlisävero jää taiteilijoiden lopulliseksi kustannukseksi. Molemmissa järjestöissä uusi arvonlisävero on tuonut valtavasti uutta byrokratiaa, jonka hoitaminen on pois varsinaisesta taiteen edistämisestä. Esimerkiksi Taidemaalariliiton kohdalla voidaan arvioida, että taiteilijoiden lopulliseksi kustannukseksi jäävä arvonlisävero ja arvonlisäverotuksen hoitamisesta aiheutuvat hallinto- yms. kustannukset yhdessä ovat lähes yhtä suuret, kuin kuvataidetoimikunnan vuosittain liitolle myöntämä näyttelytoiminnan avustus.

Verotuskäytäntö on kuvataidealalla viime vuosina tiukentunut ilman, että tälle löytyisi tukea oikeuskäytännöstä. Yhtenä syynä saattaa olla se, että paikallisilla taiteilijajärjestöillä ei ole ollut resursseja taistella verottajan tiukentuneita käytäntöjä vastaan, saatikka käyttää vastineita laatiessaan verotuksen konsultteja. Järjestöt ovat pyrkineet hoitamaan asioitaan itse, monesti huonolla menestyksellä. Varsin usein verottaja on ilmoittanut esimerkiksi paikallisille taiteilijajärjestöille, että arvonlisäverollisuus on ainoa vaihtoehto.

Jos viime vuosien verotuskäytäntö otetaan verottajan uuden ohjeistuksen lähtökohdaksi, tiukentaa se pitkäaikaista käytäntöä, jossa taiteilijajärjestöjen toiminta on laajasti katsottu yhteisöjen yleishyödylliseksi toiminnaksi eikä elinkeinotoiminnaksi.

Lopuksi

VM:n työryhmän työ on ollut avaus. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan linjaukset tässä asiassa ovat keskeisiä. Toivoaksemme keskustelu pystytään nostamaan yhteiskuntapolitiikan tasolle ja tarkastelemaan asioita laajemmin kuin pelkästään veropolitiikan näkökulmasta.

Nyt on tärkeää pohtia myös sitä, miten ehdotukset tosiasiallisesti vaikuttavat yhteiskunnassamme kuvataiteen järjestötoimintaan. Tähän pohdintaan tarvitaan mukaan kuvataiteilijoiden järjestöjen edustajia aivan ruohonjuuritasolta, todellisesta kansalaistoiminnasta. Taidemaalariliittoon kuuluu jäsenenä yli 1300 kuvataiteilijaa. Toivomme voivamme olla valmistelutyössä mukana aktiivisesti.

Helsingissä 25.11.2009

Taidemaalariliitto ry:n puolesta

Maaria Märkälä
puheenjohtaja, taidemaalari

Terhi Aaltonen
pääsihteeri

Yhteystiedot: Taidemaalariliitto ry, Erottajankatu 9 B, 00130 Helsinki, puh. 09-68110568, terhi.aaltonen@artists.fi, maaria.markala@artists.fi, puh. 050-5679969

